

Avgränsning/Bakgrund

Här beskrivs provtagning för allmän bakteriologisk frågeställning vid konjunktivit, keratit eller endoftalmit. För odling avseende gonokocker krävs att detta begärs på remissen (särskilt odlingsmedium används).

Särskilda frågeställningar där andra provtagningsföreskrifter gäller (prover till andra laboratorier vidarebefordras av mikrobiologen i Kalmar):

- *Chlamydia trachomatis*, använd särskilt provtagningsset för PCR-analys. Se särskild provtagningsanvisning, Mikrobiologen i Kalmar
- PCR för herpes simplex virus, HSV eller varicella zoster virus, VZV. Se särskild provtagningsanvisning Mikrobiologen i Kalmar
- Achantamoeba odling och mikroskopi (Mikrobiologen i Lund) För odlingen krävs särskilt transportmedium som förvaras på ögonklinikerna.
- Övriga PCR för virus, t.ex adenovirus - Använd Copan provtagningspinne men placera INTE i det svarta transportmediet utan i sterilt rör med några droppar NaCl.

Provtagning

Copanrör med svart kork
Förrådsartikel, artikelnr. 20727

FAB-buljongrör förvaras mörkt i rumstemperatur. Buljongrör där mer än en tredjedel är rödfärgad kasseras. Buljongen har begränsad hållbarhet, 3 månader, och är märkt med utgångsdatum.

Hematinplatta förvaras i plastpåsar i kyl. Plattorna har begränsad hållbarhet, 3 veckor, och är märkta med utgångsdatum.

Dessa två beställs från Klinisk mikrobiologi och vårdhygien, Länssjukhuset, Kalmar.
Telefon 0480-817 37

Konjunktivit

Använd Copan provtagningskit (svart kork). Roterat provtagningspinnen i konjunktivalsäcken och för ned den i transportmediet. Det är ofta bra att ta en jämförande odling från andra ögat, särskilt vid ensidig konjunktivit. Förvaras i **kyl** i väntan på transport men kan transporteras i rumstemperatur.

Keratit

Provtagning utförs av ögonläkare.

- Tag konjunktivalodlingar från båda ögonen enligt ovan före ev lokalbedövning (som ej får innehålla konserveringsmedel).
- Märk Copanrör, hematinagarplatta (på botten) och FAB-buljongrör med patientdata eller remissetikett. Placera plattan i plastpåse.
- Tag bort fibrin och pus från keratithärden med hjälp av en provtagningspinne från Copan provtagningskit. Stryk provtagningspinnen direkt mot en 1/2 hematinagarplatta med flera korta stryk över halva plattan och sätt därefter ned pinnen i Copan transportmedium. Både platta och Copanrör ska skickas till laboratoriet.
- Skrapa keratithärden med t ex skalpellblad. Stryk detta över andra halvan av hematinagarplattan. För ned knivbladet sterilt i FAB-buljong.
- Förvara i rumstemperatur i väntan på transport som bör ske så fort som möjligt (bör nå laboratoriet inom ett dygn).
- Om laboratoriet är obemannat när proverna lämnas in, sätt FAB-buljongen och hematinagarplattan i rumstemperatur. Sätt Copanröret i kylskåp.
- Vid keratit hos kontaktlinsebärare ska kontaktlins och vätska från kontaktlinsbehållare skickas med för odling. Linsen förs ned i sterilt rör och hålls fuktig med några droppar steril koksalt (< 1 ml). Hela kontaktlinsbehållaren med vätska kan skickas till laboratoriet.
- Använd separata remisser för varje prov:

lokal	kärl
konjunktiva höger	ett Copanrör
konjunktiva vänster	ett Copanrör
cornea pinne	ett Copanrör+ 1/2 hematinplatta
cornea knivblad	1/2 hematinplatta + FAB-buljong
eventuell lins	Sterilt rör med lins och liten mängd NaCl
eventuell linsvätska	I sin behållare

Materiel

Agarplattor och odlingsbuljonger förvaras på ögonklinikerna. Nytt material som ersättning för material som blivit för gammalt hämtas på laboratoriets provmottagning.

Materialförvaring

- Hematinagarplattor förvaras i plastpåsar i kyl. Plattorna har begränsad hållbarhet, 3 veckor, och är märkta med utgångsdatum.
- FAB-buljong-rör förvaras mörkt i rumstemperatur. Buljongrör, där mer än en tredjedel är rödfärgad kasseras. Buljongen har begränsad hållbarhet, 3 månader, och är märkt med utgångsdatum.

Endoftalmit

Provtagning utförs av ögonläkare.

- Aspirera med spruta material från främre kammaren/glaskroppen.
- Behåll kolven i utdraget läge. Sätt försiktigt kanylhylsan som skydd över spetsen eller sätt ned sprutan med kanyl i ett öppet sterilt rör. Böj inte sprutans spets.
- Transportera omgående till laboratoriet. Kontakta gärna laboratoriets personal i förväg eller allra senast när provet lämnas, så att provet kan omhändertas genast.

Vid långa transporttider (Västerviks sjukhus och Kalmar nattetid) kan direktinokulering efter provtagningen, som vid keratit, bli nödvändigt:

- Behåll spetsen på sprutan. Drag upp en liten mängd FAB-buljong i sprutan (<0,5 ml).
- Spruta ut odlingsbuljongen, som då har sköljt ur sprutan, på en hematinagarplatta. Sprid vätskan med flera långa stryk över plattan med hjälp av nålspetsen.
- För åter ner sprutan i FAB-buljongen och aspirera och spruta ut upprepade gånger för att skölja ut kvarvarande provtagningsmaterial i buljongen. Undvik att föra ned luft i buljongen. Kassera sprutan.
- Märk platta och buljongrör med patientdata. Förvara i rumstemperatur i väntan på transport som bör ske så fort som möjligt (provet bör nå laboratoriet senast efter ett dygn).
- Om laboratoriet är obemannat när provet lämnas in, sätt hematinagarplattan och FAB-buljongen i rumstemperatur.

Ange på remissen

Ange frågeställning på remissen.

Laboratoriet ska meddelas om eventuella avsteg från provtagningsanvisningarna har gjorts under provtagningen.

I avvaktan på transport

Konjunktivit

Förvaras i kyl i väntan på transport men kan transporteras i rumstemperatur.

Keratit

FAB-buljong och plattor förvaras i rumstemperatur i väntan på transport som bör ske så fort som möjligt (bör nå laboratoriet inom ett dygn).

Copan rör förvaras kylt.

Endoftalmit

Platta och buljongrör förvaras i rumstemperatur i väntan på transport som bör ske så fort som möjligt (provet bör nå laboratoriet senast efter ett dygn).

Svar och bedömning

Negativt svar ges efter 2-4 dagar. Positiva fynd kan ofta preliminärbesvaras tidigare. Vid frågeställning konjunktivit besvaras inte bakteriearter som ingår i normal konjunktivalflora (t.ex. koagulasnegativa stafylokocker, alfa-hemolytiska streptokocker och corynebakterier). Vid frågeställning keratit eller endoftalmit besvaras bakterier ur normalfloran även från konjunktivalodlingar för att kunna jämföras med övriga fynd.

Faktorer som påverkar svarets kvalitet:

Vid keratit och endoftalmit kan det vara svårt att få tillräckliga mängder provtagningsmaterial.

Vid gonokock-konjunktivit är det viktigt att frågeställningen är tydlig på remissen – bakterien kräver utodling på särskilda medier för att växa till. Gonokocker är också känsliga för lång transporttid (>1 dygn) vilket sänker känsligheten i undersökningen.